

De regionale functie van universiteiten en hogescholen

Vlaamse hogescholen zijn de afgelopen dertig jaar veranderd van lokale opleidingscentra voor leerkrachten of verpleegkundigen tot regionale *powerhouses* voor leren en onderzoek. Klaas Vansteenhuyse en Pieter Willems beschrijven wat de regio voor Hogeschool UCLL betekent, en UCLL voor de regio.

Het brede net van UC Leuven-Limburg

Onmisbaar in de omgeving

Klaas Vansteenhuyse & Pieter Willems

UC Leuven-Limburg

De Europese Unie erkent dat er naast haar lidstaten verschillende regio's zijn. Het Europees Comité van de Regio's telt momenteel 329 leden, waarvan twaalf in Nederland en twaalf in België. Voor België zijn dat onder meer alle provincies. Een strakke definitie van wat een regio precies kan zijn, geeft de EU zelf niet; ze neemt deze over van haar lidstaten.

Eurostat gebruikt voor het definiëren van regio's de *Nomenclature of territorial units for statistics* (NUTS). Op het hoogste niveau bevinden zich de *major socio-economic regions*, zoals Vlaanderen; op NUTS 2-niveau zijn het de *basic regions for the application of regional policies*, zoals de provincies; en entiteiten op NUTS 3-niveau betreffen *small regions for specific diagnoses*. De EU erkent wel dat regio's interessantere eenheden zijn voor allerhande vergelijkingen, en dus een motor kunnen zijn voor verdere Europese ontwikkeling.

Hogeschool UC Leuven-Limburg (UCLL) bevindt zich in twee van deze Europese regio's, namelijk de provincies Vlaams-Brabant en Limburg. Ze grenst daarmee aan een hoofdstedelijke context (Brussel), omvat enkele kenniscentra die op Europees en wereldniveau willen meespelen (Leuven en Corda Campus in Hasselt), loopt over grondgebied met de laagste scholingsgraad in Vlaanderen, om ten slotte in direct contact te komen met kennispolen zoals Maastricht, Aken en Luik. Een uitdagende mix.

In onze missie als hogeschool nemen we een algemene kijk op 'de samenleving'. We claimen in onze visie daarentegen wel internationaal gericht te zijn en 'sterk betrokken op de (Eu)regionale samenwerking'. Diverse onderdelen van onze

visie wijzen op de wil om zich regionaal in te bedden en samen te cocreëren.

Het uitgooien van dat brede net, zowel binnen als buiten de regio, is net zo belangrijk als het erkennen van de rol van onze studenten, alumni en medewerkers. Het staat buiten kijf dat elke burger in onze regio onderhevig is aan krachten die zich ver buiten diezelfde regio afspelen: geopolitieke keuzes, de energiemarkt, klimaatverandering, economische verschuivingen et cetera. Het is dus noodzakelijk om die ruime blik te houden, zodat we met z'n allen de negatieve impact op onze regio kunnen dempen, dan wel de opportuniteiten leren grijpen. En dat bedoelen we heus niet enkel in economisch perspectief. Wereldburger worden houdt niet in dat we een regionale focus als bekrompen zouden beschouwen.

Wereldburger worden

houdt niet in dat we

een regionale focus als

bekrompen beschouwen

Symbiose

Het is een interessante vraagstelling of we in deze zienswijze verschillen van universiteiten. Vlaanderen kent alvast een relatief strakke opdeling tussen praktijkgerichte en academisch gerichte opleidingen in het hoger onderwijs. Je zou bedrieglijk kunnen denken dat die praktijkgerichte opleidingen ook inherent een directe inzetbaarheid inhouden die uitsluitend regionaal gebonden is, terwijl het academische per definitie een nationaal of ruimer perspectief dient in te nemen.

Binnen het ecosysteem van onze beide regio's is dat zeker niet het geval. De universiteiten doen in belangrijke mate een beroep op onze (jonge) professionals in het bereik van hun eigen doelstellingen: ze trekken hen aan als medewerkers in universitaire laboratoria, ziekenhuizen et cetera, of doen een beroep op hun educatieve kracht in het leerplichtonderwijs om de volgende generatie onderzoekers klaar te stomen. Er is dus een belangrijke symbiose tussen beide type instellingen en hun doelen.

In een rapport over de inbedding van hogescholen formuleert arbeidsmarkt- en opleidingsfonds Zestor (2018) die regionale doelstelling als volgt. Een hogeschool die een regionale kennisinstelling wil worden:

- moet beschikken over een missie met aandacht voor de economische ontwikkeling van de regio;
- ontwikkelt dus ook expliciet regionale activiteiten;
- heeft eigen expertise die nodig is in de regio;
- kan nieuwe expertise en inhoud vertalen naar een geschikte opleidingsportefolio;
- onderhoudt een regionale netwerkportefeuille die ook kan inspelen op sociale noden; en
- is organisatorisch flexibel genoeg om rekening te houden met de noden van diverse regionale partners.

Fluide regio's

Ogenschijnlijk benaderen we de regio's in hun bestuurlijke vorm, namelijk als provincie. Vanuit onze visie en onze aanpak moeten we echter spreken over 'fluide regio's'. Hiermee bedoelen we dat er naargelang de benadering een verschil kan zijn in de (territoriale) afbakening van een regio. Als provinciën liggen de regio's Vlaams-Brabant en Limburg binnen de Vlaamse context soms ver uit elkaar. Zo is het aandeel van leerlingen met een laag opgeleide moeder in het secundair onderwijs een pak hoger in de provincie Limburg (22,4 procent) dan in Vlaams-Brabant (15,6 procent). Er zijn ook substantiële verschillen in het mediaan netto belastbaar inkomen, namelijk 27.998 tegenover 30.223 euro. Wanneer we naar de achtergrondkenmerken van onze instromende studenten kijken, spelen die factoren zeker een rol. Maar de verschillen liggen niet alleen op diezelfde lijn. Zo zijn er dan weer meer mensen die een leefloon ontvangen in Vlaams-Brabant dan in Limburg en lijken de

middelen in die eerste provincie minder gelijk verdeeld. Wie een kijkje neemt op gemeentelijk niveau merkt nog meer variatie op tussen de regio's, en dus ook daarbinnen. Tussen Leuven en Genk is er een grote inkomenskloof, namelijk 22.000 versus 18.000 euro. Die kloof is er niet tussen Leuven en Hasselt, waarbij die laatste grenst aan de gemeente Genk en ook in dezelfde provincie ligt. Diezelfde kloof is er ook minder tussen Leuven en het nabijgelegen Tienen, al zijn er in die laatste gemeente dan weer bijzonder veel gezinnen die met een budgetmeter voor elektriciteit werken. Zo ontstaat een bijzonder geschakeerd beeld van wat één bestuurlijke regio is.

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) nam begin deze eeuw het standpunt in dat hoger onderwijs een belangrijke rol kan spelen in de ontwikkeling van de regio's (OESO, 2007). De organisatie stelde daarbij dat de ontwikkeling van andere hogeronderwijsinstellingen dan de traditionele universiteiten hierin van groot belang is. Ze meent bovendien dat je regionale ontwikkeling helemaal niet als 'de derde taak' van hoger onderwijs mag zien; deze dient een evenwaardig onderdeel van het moderne hoger onderwijs te vormen.

De OESO gaat ook in op de 'flexibiliteit' van wat een regio kan zijn. Bestuurlijke niveaus gaan vaak in tegen die fluiditeit en stellen zich dus ook minder flexibel op; hoger onderwijs kan die grenzen net wel overschrijden. Dit betekent dat de hogeschool die veel domeinen bestrijkt, gaande van het economisch domein tot welzijn en zorg, zich erg fluide opstelt als het gaat over de afbakening van 'de regio'. Voor praktijkgericht onderzoek zal ze zich in de zorgsector wellicht op andere sleutelsites en partners concentreren dan als het over ondernemerschap gaat. Dit betekent ook dat de hogeschool verschillende soorten netwerken onderhoudt en de regio laat groeien en krimpen naargelang dit netwerk dat ook zinvol acht.

Vraaggestuurd

Typierend voor de lokale verankering is de vraaggestuurdheid van onderzoeksprojecten, dienstverlening en

Als provinciën liggen

Vlaams-Brabant

en Limburg

soms ver uit elkaar

Over regio's heen werken biedt voor onze organisatie verschillende voordelen

contractonderzoek binnen onze hogeschool. De regio bepaalt op die manier mee onze focus. Het is de kunst om niet op alle individuele vragen in te gaan, maar de doorsnede of gemene delers van een ganse sector aan te pakken. Dit maakt de uitrol nadien in onze permanente vormingen voor het werkveld een pak lucratiever. Hiertoe zet de hogeschool 'business developers' in die de baan opgaan om zowel via 'push' (het uitdragen van het bestaand aanbod op vlak van expertise) als 'pull' (het beluisteren en meebrengen van de noden en wensen vanuit het werkveld) de connectie met de regio versterken.

Het project Blikopener van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie van de Vlaamse overheid¹ ontsluit het aanbod van hogescholen voor de buitenwereld en neemt zo de drempel weg van het inschakelen van een kennisinstelling door het 'regionale' werkveld. Een mooi voorbeeld van hoe de overheid de samenwerking tussen hogeschool en regio bevordert. De OESO (2007) haalt wel aan dat regionale ontwikkeling soms ingaat tegen de doelstelling van wat veel externe (overheids)fondsen verwachten. Zij schrijven bijna altijd 'excellentie' als criterium in; hiermee beogen ze de toepassing van de term minstens op nationaal en liefst zelfs internationaal niveau. Er zijn te weinig parameters van regionale ontwikkeling aan de ene kant, en te weinig fondsen die op die ontwikkeling net inzetten aan de andere kant, zo stelt diezelfde studie (OESO, 2007). Daar speelde de EU deels op in door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling in 2006 bij te stellen. Dit fonds had initieel als doel om regionale achterstanden binnen Europa weg te werken, maar de insteek verschoof naar een meer globaal stimuleringsfonds. De beperking van het aantal externe fondsen die inzetten op regionale ontwikkeling blijft, maar de opties waarmee internationale fondsen en projecten in deze fluiditeit meestappen stijgen gelukkig wel. Resultaten en bevindingen van Europees gesubsidieerde projecten kunnen evenzeer landen bij regionale partners, en het is opmerkelijk (en gelukkig maar) hoe nauw regionale en internationale onderzoeksoproepen qua thematiek bij elkaar aansluiten (digitalisering, energie, onderwijs, veerkracht & inclusie, gezondheid, circulariteit & ondernemen et cetera).

Die aanpak komt duidelijk tot uiting in het E³UDRES²-project (Engaged and Entrepreneurial European University as Driver for European Smart and Sustainable Regions), een Europese Universiteiten-alliantie waarvan UCLL een stichtend lid is. Dit project focust nadrukkelijk op de 'regional approach' maar doet dit even expliciet vanuit thema's die voor alle Europese regio's relevant zijn, zoals 'entrepreneurship, sustainability, engagement' et cetera. In deze alliantie willen we onderwerpen laten onderzoeken en uitwerken door internationale onderzoeksgroepen en docenten, net om er daarna als aparte Europese regio's voordeel uit te kunnen halen. Dit denken over en werken in fluïde regio's helpt ook om een 'outside-in' aanpak te hanteren. Daarbij is het vooral de buitenwereld die de strategie en de aanpak van heel wat onderdelen van de hogeschool richting geeft. Dat komt terug op wat Zestor schreef in zijn definitie van de flexibele aanpak die een hogeschool dient te hanteren.

Regio-overschrijdend

UCLL werd na verschillende fusiebewegingen een regio-overschrijdende hogeschool. De nieuwe organisatie werd gedwongen om regio-overschrijdend te denken en op die manier ook het begrip 'regionaal' steeds opnieuw te definiëren. Betekent regionale samenwerking overal hetzelfde? Houdt ze overal dezelfde acties in?

Over regio's heen werken biedt voor onze organisatie vanuit bestuurlijk standpunt verschillende voordelen. Een aantal basiskosten en voorzieningen kunnen we gebundeld aanbieden. Experts zijn meteen inzetbaar in een bredere context en renderen dus meer. Ook vanuit onderwijskundig oogpunt lijkt dit evenzeer een 'no-brainer'; de leeruitkomsten zijn immers gelijk bij identieke opleidingen. Dit betekent dat je curricula kunt gelijkschakelen. Ook hier is er winst te boeken voor medewerkers en organisatie. Al duikt hier ook een ander vraagstuk op, namelijk dat van het thuisgevoel van de medewerker. In hoeverre voelt die zich nog verbonden met de organisatie als het thuisteam zich op verschillende locaties bevindt en voortdurend zelf in beweging is? Waar ligt uiteindelijk de grens qua grootte van een team en qua reistijden van individuele medewerkers (Dunbar, 1992)?

Het (praktijkgericht) onderzoek vormt een volgend luik. Door het toevoegen van de praktijkgerichte component zal dit echter inherent regionaal gericht zijn. Zowel de vraagstelling die regionale partners formuleren als de toepassing van de ontwikkelde oplossing vergt een inbedding in een regionaal ecosysteem.

Studentgericht perspectief

Al te vaak blijft in dergelijke analyses het studentgerichte perspectief onderbelicht. Voor een organisatie als Hogeschool UCLL is dat onmogelijk. Onze regionale verschillen

duiken wellicht nog het meest op in dat aspect; die uiten zich volgens ons niet in de verschillen qua leeruitkomsten of het curriculum, maar mogelijk wel in de onderwijsvorm zelf, de studentenbegeleiding, de beschikbare aansluitings-trajecten enzovoort.

Een greep uit de cijfers kan dit illustreren. Op onze campussen rond Leuven stroomt een belangrijk deel (22,2 procent) van de studenten in met een voorgeschiedenis in een universitaire opleiding, tegenover 12,5 procent in Limburg. Ze zijn dus niet nieuw in het hoger onderwijs. Bovendien zijn het in overwegende mate kotstudenten (43 procent in regio Leuven, tegenover 17,5 procent in regio Limburg) die een andere vorm van sociaal leven opbouwen, en qua ondersteuning verwachten, dan pendelstudenten. De wijze waarop de middelen van onze studentenvoorzieningen worden gespenseerd in de beide regio's is hier tekenend voor (zie kader Studentenvoorzieningen). Op onze campussen rond Hasselt stromen meer pioniersstudenten in (35,9 procent, tegenover 22,2 procent in regio Leuven). Hieruit ontstond ons project Kickstart rond de verwelcoming

van pioniersstudenten tijdens hun eerste honderd dagen in het hoger onderwijs. Er is ook een duidelijk verschil tussen beursstudenten (17,5 procent in regio Leuven, tegenover 23,3 procent in regio Limburg) of tussen het aandeel van werkstudenten (2,74 procent in regio Leuven, tegenover 6,02 procent in regio Limburg). Hier is dus een andere vorm van coaching vereist voor deze studenten. Werkstudenten zijn ook bijna uitsluitend pendelstudenten.

Lokaal ecosysteem

Voorbeelden van fluide regio's zijn onder andere het samenwerkingsplatform Leuven MindGate en de Corda Campus in Hasselt. Beide netwerken willen in hun domeinen tot de Europese of zelfs de wereldtop behoren. De eigen regio is dan slechts een onderdeel van deze strategie. UCLL is verbonden met beide netwerken en ondersteunt de doelstellingen ervan. Maar tegelijk verbindt ze ook deze netwerken met elkaar. Door het lidmaatschap van een Europese Universiteiten-alliantie met sterke regionale componenten (het eerdergenoemde E³UDRES²) maakt UCLL meteen ook de brug met het Europese niveau.

Als stad met meer dan vijftigduizend studenten kent Leuven een grote variatie aan manieren waarop studenten zich verenigen. De reden kan de opleiding zijn, de regio van herkomst of een specifieke interesse. Hieruit zijn respectievelijk kringen, clubs en verenigingen ontstaan. De kringen organiseren zich onder de koepelorganisatie LOKO, die als belangenbehartiger hun stem vormt bij onder meer het stadsbestuur.

In Leuven is er mede door de aanwezigheid van LOKO een sterk stadsoverleg gegroeid tussen de onderwijsinstellingen, de lokale politie, de stadsdiensten en studentenvertegenwoordigers. Doelstelling is hier om het leven in een studentenstad aangenaam en positief te laten verlopen. Dit regelmatig overleg leidt ook tot diverse werkgroepen, waarin universiteit en hogescholen samen met stadsdiensten en studenten verschillende onderwerpen bespreken zoals verantwoord uitgaan, een gezamenlijk welkomstfeest,

Studentenvoorzieningen

Studentenvoorzieningen in Vlaanderen kennen een decretaal kader, dat voor alle hogeronderwijsinstellingen dezelfde zes werkvelden vastlegt. Om de werking binnen die werkvelden mogelijk te maken ontvangen de instellingen zogenaamde 'gekleurde middelen'. Die bedragen kunnen ze enkel voor die werkvelden gebruiken. Er is wel een grote mate van variatie mogelijk tussen de werkvelden onderling, en de concrete doelen binnen een werkveld kan een instelling ook zelf bepalen.

Hogeschool UCLL bestaat formeel uit twee verenigingen zonder winstoogmerk, en dat vertaalt zich ook in twee aparte studentenvoorzieningen. Op inhoudelijk niveau weven we de werking hiervan volledig in elkaar. Toch liggen de regionale accenten anders. Zo besteedt UC Leuven ongeveer 30 procent van haar middelen aan het werkveld huisvesting, terwijl ze dat in UC Limburg tot slechts een paar procenten beperkt. De reden is de sterk verschillende instroom in beide regio's: in Leuven is iets meer dan 50 procent van de hogeschoolstudenten een kotstudent, terwijl dat in Limburg niet boven de 20 procent uitstijgt. Ook was er tot voor kort minder druk op de kotenmarkt in Limburg, wat zich vertaalde in lagere prijzen en dus minder nood aan (financiële) ondersteuning.

**Hogescholen zijn
in Vlaanderen een
onmisbare rol gaan
spelen in hun regio**

Corda Campus

Vanuit de Corda Campus in Hasselt, een van de grootste bedrijvencampussen van Europa, is er veel interesse in de uitbouw van multimediale producties, zeker nu de ambitie om een hoog-technologische 'Corda-dome' aan de campus toe te voegen stilaan concreet wordt. UCLL heeft samen met LUCA School of Arts een aanvraag ingediend voor de professionele bacheloropleiding Digital Arts and Entertainment. Deze vraag werd meteen ondersteund door het Leuvense netwerk Leuven MindGate, met het oog op het versterken van hun creatieve sector. Bovendien brengt UCLL hier ook de expertise in uit haar Europese netwerk.

De hogeschool is ook aanwezig op de Corda Campus met XPLab, een multidisciplinaire *research & development unit* waarin we breed inzetten op innovatieve technologieën zoals virtuele realiteit, creatief mediamanagement, artificiële intelligentie, dronetechologie en robotics.² Het is de bedoeling om een laagdrempelige werking uit te bouwen. Zo kunnen de aanwezige bedrijven en (socialprofit)organisaties vlot kennis maken met alle aanwezige technologieën, studenten en onderzoekers.

of veiligheid. Deze constellatie is uniek in de beide regio's en leidt voor de hogeschool tot een volledig ander organisatie-model in Leuven dan in de Limburgse regio.

Lokale verwevenheid

Alle hogescholen in Vlaanderen zijn in de 21ste eeuw een onmisbare rol gaan spelen in hun regio. Op het vlak van onderzoek, onderwijs, dienstverlening en beoefening van de kunsten is hun lokale verwevenheid erg groot geworden, en bepalen ze mee de identiteit van die regio. UCLL, met vaste voet in minstens twee onderscheiden regio's, toont dat het mogelijk is die rol als één hogeschool in verschillende gebieden te spelen. Beter zelfs: een regio-overschrijdende hogeschool kan de verbinding tussen en de versterking van beide regio's door uitwisseling en samenwerking ten volle ondersteunen. UCLL wil hier in de toekomst nog verder in gaan om samen met haar European University zowel de (Eu)regionale als de internationale missie te realiseren.

Klaas Vansteenhuyse

is hoofd Onderwijs en Studenten aan Hogeschool UC Leuven-Limburg

Pieter Willems

is directeur Research & Expertise aan Hogeschool UC Leuven-Limburg

Literatuur

- Digitaal Vlaanderen (2023). www.vlaanderen.be/digitaal-vlaanderen (geraadpleegd op 28 maart 2023).
- Dunbar, R.I.M. (1992). Neocortex size as a constraint on group size in primates. *Journal of Human Evolution* 22 (6): 469-93.
- Europese Unie (2022). *Regions in Europe – 2022 interactive edition (Eurostat)*. ec.europa.eu/eurostat/web/products-interactive-publications/-/ks-09-22-376 (geraadpleegd op 26 maart 2023).
- OESO (2007). *Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged*. Paris: OECD Publishing.
- Provincies in cijfers (2023). provincies.incijfers.be/databank (geraadpleegd op 28 maart 2023).
- Zestor (2018). *Leergemeenschappen van hogescholen met het werkveld*. zestor.nl/media/publicaties/leergemeenschappen_van_hogescholen_met_het_werkveld.pdf

Noten

- www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/blikopener-verspreid-kennis-hogescholen-bij-ruim-4000-bedrijven-organisaties-scholen-en
- www.cordacampus.com/cordabedrijven/xplab/